

В І Д Г У К
офіційного опонента на дисертацію
Дубчак Олени Борисівни
«Організаційна модель диференціації та індивідуалізації навчання
психології в закладах післядипломної педагогічної освіти»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук за спеціальністю
19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія

Інтеграція України у світовий освітній простір актуалізує потребу якісного оновлення післядипломної педагогічної освіти, пошуку ефективних шляхів вдосконалення інноваційних освітніх технологій, модернізації змісту освіти та організації її адекватно світовим тенденціям і запитам освітян, забезпечення безперервної освіти та навчання протягом усього життя.

У зв'язку з цим пріоритетним напрямом діяльності післядипломної педагогічної освіти стало переорієнтування з планового проведення підвищення кваліфікації на створення цілісної системи здійснення психолого-методичного супроводу як під час курсової підготовки, так й у міжтестастійний період, що сприятиме безперервному професійному вдосконаленню і особистісному зростанню вчителів. Реалізація ж такої системи можлива за умови розробки та впровадження організаційної моделі навчання в системі післядипломної педагогічної освіти на засадах диференціації та індивідуалізації. Саме тому тема дисертаційного дослідження О.Б. Дубчак є актуальною і не викликає сумніву.

Дисертаційна робота Олени Борисівни Дубчак логічно структурована. У роботі чітко визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Це дозволило спланувати і здійснити дисертаційне дослідження на належному науковому рівні, забезпечити надійність та достатню вірогідність отриманих результатів.

Основні результати дослідження, які характеризують його наукову новизну, полягають у наступному.

По-перше, на основі теоретичного аналізу сучасних літературних джерел, автором ґрунтовно проаналізовано основні методологічні підходи до організації освітніх систем, що доводить їх зорієнтованість на особистість, вагомість психологічного фактору на всіх рівнях функціонування: цільовому, змістовому, результативному.

Наголошено, що організація діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти з надання освітніх послуг повинна будуватись на врахуванні специфіки навчання дорослих, що передбачає визнання: пріоритетності самостійного навчання; спільної діяльності, опори на професійний досвід тих хто навчається; індивідуалізації, елективності та контекстності навчання.

Дисертанткою, у результаті власного теоретичного дослідження проблеми було доведено, що важливою складовою змісту навчання у процесі підвищення кваліфікації сучасних фахівців, і, перш за все, педагогічних працівників є навчання психології, яке покликане вирішувати водночас ряд важливих завдань: а) подолати недоліки психологічної підготовки майбутніх вчителів у процесі навчання у вищій школі; б) попередити або подолати професійні деформації, які неминуче виникають у процесі професійної діяльності; в) сформувати психологічну готовність до інноваційних змін, які відбуваються у педагогічних системах; г) сформувати потребу у неперервному професійному розвитку і саморозвитку, тощо.

По-друге, у результаті вивчення досвіду організації навчального процесу в закладах післядипломної освіти визначено психолого-педагогічні та організаційні особливості викладання психології.

Виокремлено та систематизовано основні недоліки організації навчального процесу під час курсової підготовки вчителів (обмаль часу на курс психології; відсутність чіткого змісту і стандартів; відсутність механізмів стимулювання активності слухачів; відсутність прямого впливу

на кар'єру, професійне зростання, якість у роботі; відсутність зворотнього зв'язку з реальними потребами слухачів; дубляж змісту при неодноразовому проходженні вчителями курсів підвищення кваліфікації) та розроблено шляхи їх усунення.

По-третє, розроблено комплексну методику на виявлення актуальних потреб вчителів у психологічних знаннях і визначення перспектив їх поглиблення. Слід зазначити, що дана методика містить завдання на виявлення орієнтацій учителів в основних психологічних проблемах сучасної школи, ставлень до психологічних знань, завдань на виявлення ступеню сформованості реальних психологічних знань, оцінки активності вчителів у поповненні психологічних знань, психологічної готовності до нових форм роботи, усвідомлених потреб у поповненні психологічних знань, форм роботи, яким надається перевага, очікувань від навчання психології на курсах підвищення кваліфікації, визначення перспективних тем, що вимагають поглибленого вивчення.

Здійснено розподіл учителів за критеріями «категорія» і «спеціалізація» для виявлення необхідності диференціації навчання.

У результаті емпіричного дослідження автором роботи було констатовано, що функціональна система організації навчання у післядипломній освіті не задовольняє потреби у психологічних знаннях ні на особистісному ні на професійному рівні.

Встановлено, що у вчителів існує досить велика кількість внутрішніх (неусвідомлюваних) психологічних проблем, які не тільки заважають ефективно працювати, а й з часом трансформуються у різного роду деформації особистісні і професійні.

Таким чином, автором дисертації підтверджено необхідність підвищення ефективності навчання психології на курсах підвищення кваліфікації шляхом розробки і апробації організаційної моделі на засадах диференціації і індивідуалізації.

По-четверте, розроблено організаційну модель навчання вчителів психології у системі післядипломної педагогічної освіти на засадах диференціації і індивідуалізації та складено комплексну програму курсової підготовки вчителів з психології для поетапної реалізації даної моделі.

Доведено, що впровадження комплексної програми у системі післядипломної педагогічної освіти є ефективною щодо навчання вчителів психології, що підтверджується порівняльними даними контрольної та експериментальної груп формувального експерименту.

Наповнення основних напрямів (теоретичне навчання, практичний досвід, клієнтський досвід, просвітницька і дослідницька робота і реалізується протягом атестаційного і міжатестаційного періодів) комплексної програми курсової підготовки вчителів саме таким формами роботи (лекції на запит, тренінги, індивідуальні консультації, просвітницька робота, дослідницька робота) без сумніву сприятиме успішній організації навчання психології на засадах диференціації і індивідуалізації в системі післядипломної педагогічної освіти.

Висновки дисертації дослідження відповідають визначеній меті та поставленим завданням. Результати дисертаційного дослідження О.Б. Дубчак є достовірними, оскільки забезпечені кількісним та якісним аналізом різноманітних опрацьованих теоретичних джерел, обробкою емпіричних даних адекватним методам математичної статистики.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що їх можна використати для організації процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників різних категорій; для поліпшення і поглиблення навчальних програм з психології для курсової підготовки, які передбачають не тільки безперервне підвищення професійної компетентності, а й психологічний супровід під час усієї професійної діяльності вчителя.

Превагами дисертації є переконлива аргументація теоретичних положень, хороший стиль та логіка викладення. Робота має достатньо велику кількість наочного матеріалу, що полегшує сприйняття тексту.

Все це дає підстави вважати, що дисертація О.Б. Дубчак являє собою завершене самостійне дослідження, яке містить рішення конкретного наукового завдання.

Зміст наукового доробку Олени Борисівни Дубчак представлений не лише дисертацією та відповідним її змісту авторефератом, а й достатньою кількістю ґрунтовних публікацій (статей, тез доповідей на наукових конференціях тощо), що також заслуговує на позитивну оцінку.

Оцінюючи в цілому позитивно проведене О.Б. Дубчак дисертаційне дослідження, слід висловити ряд зауважень та побажань:

1. Виокремлюючи основні недоліки організації навчального процесу під час підвищення кваліфікації вчителів, подані у підрозділі 2.1., необхідно було б розкрити методичний інструментарій та критерії, за допомогою яких визначені зазначені недоліки.

2. Дисертантка досить широко представляє результати констатувального етапу емпіричного дослідження. Натомість процедура застосування методичного інструментарію, за допомогою якого були здобуті ці результати, представлена досить стисло, що утруднює можливість його використання іншими дослідниками.

3. На констатувальному етапі емпіричного дослідження для виявлення необхідності диференціації навчання було здійснено розподіл респондентів за критеріями «категорія» і «спеціалізація», у той час, як на формуальному етапі – відбувся розподіл лише за критерієм «категорія». На наш погляд, на формуальному етапі дослідження також варто було б показати можливість застосування програми для різних спеціальностей.

4. Аналізуючи у підрозділі 3.1. чотири етапи реалізації комплексної програми курсової підготовки вчителя з психології, автор велику увагу приділяє опису тренінгових занять (2 етап програми), натомість інші види та форми роботи представлені в значно меншому обсязі.

Зазначені зауваження не знижують якості представленої роботи, яка за своїм науковим рівнем, новизною у дослідженні проблеми, теоретичним та

практичним значенням є прикладом успішного поєднання теоретичної і експериментальної науково-дослідної роботи. Відповідно до її результатів можна стверджувати, що висунуту гіпотезу підтверджено, мету досягнуто, завдання виконано.

Загалом, дисертаційна робота Дубчак Олени Борисівни «Організаційна модель диференціації та індивідуалізації навчання психології в закладах післядипломної педагогічної освіти» є самостійним, завершеним дослідженням, відповідає вимогам МОН України до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія.

Офіційний опонент

кандидат психологічних наук, доцент, доцент

кафедри психології Сумського обласного

інституту післядипломної педагогічної освіти

А.В. Вознюк